

DAMEL MEDIA PASINAON BIANGLALA AKSARA MURDA KANGGE PIWULANGAN SISWA SMP KELAS VIII

DEVELOPMENT OF AKSARA MURDA RAINBOW LEARNING MEDIA FOR 8th GRADE JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS

Dening : Zulistiya Pratika, Program Studi Pendidikan Bahasa Jawa, Fakultas Bahasa dan Seni, Universitas Negeri Yogyakarta z.pratika26@gmail.com

Sarining Panaliten

Panaliten menika gadhah tigang ancas (1) ngandharaken caranipun damel *media pasinaon bianglala aksara murda*, (2) ngandharaken *kualitas-ipun media pasinaon bianglala aksara murda* dening dosen *ahli matei saha dosen ahli media*, saha (3) ngandharaken pambiji guru basa Jawi tumrap *media pasinaon bianglala aksara murda*. Panaliten menika kalebet panaliten *Research and Development (R&D)*. *Tataran-tataran* ingkang dipuntindakaken ing panaliten menika inggih: (1) *Analysis (analisis)*, (2) *Design (perancangan)*, saha (3) *Development (pengembangan)*. *Data* dipunkempalaken ngginakaken *angket*. Cara anggenipun *nganalisis data* ngginakaken *analisis deskriptif*. Asiling panaliten menika nedahaken bilih: (1) caranipun damel *media pasinaon bianglala aksara murda* wonten tigang *tataran* inggih menika *Analysis (analisis)*, *Design (perancangan)*, saha *Development (pengembangan)*. (2) Asiling *angket pambiji kualitas media* dening dosen *ahli materi* pikantuk biji 95,5% saha pambiji dening dosen *ahli media* pikantuk biji 82,5%. (3) Asiling *angket pambiji guru basa Jawi SMP N 3 Sewon* tumrap *media pasinaon bianglala aksara murda* pikantuk biji 100%. Asiling pambiji menika nedahaken bilih *media pasinaon bianglala aksara murda* saged kangge *media* wonten pasinaonan aksara murda ingkang saged narik kawigatosanpun siswa.

Pamijining tembung: *Media Pasinaon, Bianglala Aksara murda*

Abstract

This research has three objectives (1) to explain how to create aksara murda rainbow learning media, (2) to explain the quality of media by the lecturer whose expertise in theory and the lecturer whose expertise in materials, and (3) to explain Bahasa Jawa teacher's assesement to the learning media. This research is a Research and Development, which steps employed are (1) analyzing, (2) designing, and (3) developing. The data collected with questionnaires. The data are analyzed with descriptive analysis method. The result of the analysis shows (1) The creation of aksara murda rainbow learning media which involve three process: analysis, design, and development, (2) The validation result from theoretical lecturer which get the 95,5% percentage score and the validation from material expert lecturer which get 82,5% percentage score (3) The assesement result from Bahasa Jawa teacher get 100% percentage score. The result of the study shows that the aksara murda rainbow learing media can be utilized as a learning media which can make the students more interested.

PURWAKA

Mata pelajaran Basa Jawi minangka muatan lokal wajib ingkang kedah dipunwulangaken mliginipun wonten SMP

(Sekolah Menengah Pertama), gadhah mapinten-pinten materi. Salah satunggalipun inggih menika aksara Jawa. Wonten jenjang SMP, materi aksara Jawa dipunwulangaken

wonten sedaya kelas inggih menika kelas VII, VIII, saha IX. *Materi* menika dipunwulangaken wonten *semester 2*.

Wonten kelas VIII *materi* aksara Jawa *Kompetensi Inti*-nipun inggih menika “*Memahami pengetahuan (faktual, konseptual, dan prosedural), berdasarkan rasa ingin tahunya tentang ilmu pengetahuan, teknologi, seni, budaya terkait fenomena dankejadian tampak mata*” kanthi *Kompetensi Dasar* “*Membaca dan menulis kalimat beraksara Jawa*”.

Saking *Kompetensi Dasar* menika *materi* aksara Jawa ingkang dipunwulangaken inggih menika angka Jawa, gugus aksara, aksara swara, saha aksara murda. Saking sekawan *materi* menika, miturut para siswa *materi* ingkang angel dipunapalaken inggih menika aksara murda. Boten namung angel anggenipun ngapalaken kemawon, ananging ugi wonten siswa ingkang boten mangertos sejatosipun ginanipun aksara murda.

Adhedhasar wawanrembag kaliyan guru basa Jawi SMP Negeri 3 Sewon inggih menika Ibu Alfiyah, S.Pd., salah satunggaling faktor ingkang ndadosaken siswa angel anggenipun ngapalaken aksara murda inggih menika kirangipun pirantos kangge ngandharaken *materi* aksara murda. Pirantos ingkang dipunmaksud inggih menika *media* pasinaon. *Media* pasinaon ingkang wonten ing sekolah inggih menika namung *media* Buku *Pendamping Bahan Ajar “Widya Tamansari”*.

Media menika taksih kirang menarik, dereng saged narik kawigatosanipun para siswa. Menapa malih siswanipun menika taksih remen gegojekan saha dolanan, menika ndadosaken pasinaon aksara murda wonten kelas dados rame.

Saking andharan menika saged dipunmangertosi bilih siswa taksih mbetahaken *media* ingkang saged narik kawigatosanipun. *Media* ingkang dipunmaksud inggih menika *media* pasinaon aksara murda ingkang saged ngampilaken siswa kangge ngapalaken aksara murda. Menawi sampun apal salajengipun siswa saged maos ukara mawi aksara Jawa ingkang salebetipun ngandhut aksara murda. Ananging miturut Ibu Alfiyah, S.Pd., *media* ingkang dipunbetahaken inggih menika *media* ingkang wujudipun *konkrit* saha *media* ingkang boten mbetahaken listrik saha *komputer*. Amargi piwulangan aksara murda dipunwulangaken ing *semester 2* bebarengan kaliyan siswa kelas IX SMP *Ujian Nasional* ingkang samenika *basis-ipun Ujian Nasional Berbasis Komputer (UNBK)*. Andharan menika gadhah ancas supados piwulangan aksara murda kelas VIII SMP boten ganggu siswa kelas IX SMP anggenipun nyamektakaken *UNBK*.

Awit saking andharan menika lajeng dipundamel *media kreatif* ingkang boten ngginakaken *komputer* kangge piwulangan aksara murda inggih menika *bianglala* aksara murda. *Media* pasinaon *bianglala* aksara murda

menika mahyakaken pitung aksara murda, pasanganipun, aksara latinipun, saha tuladha ukara mawi aksara murda. *Media* dipundamel kanthi warni ingkang warna-warni, bentuk ingkang *unik* inggih wonten *papan* ingkang saged dipunubengaken.

Media pasinaon *bianglala* aksara murda menika ugi dipunjangkepi kaliyan *buku saku*. *Buku saku* menika wosipun ngandhut bab aksara Jawa nglegena saha pasanganipun, aksara murda saha pasanganipun, ginanipun aksara murda, saha gladhen maos aksara murda. *Buku saku* menika ginanipun kangge pandom siswa nalika sinau aksara murda ngginakaken *media* pasinaon *bianglala* aksara murda.

Media pasinaon wonten panaliten menika sasampunipun dipundamel dipunuwunaken pambiji dhateng dosen *ahli materi* saha dosen *ahli media* kanthi *validasi*. *Validasi* menika dipuntindakaken supados pikantuk pamrayogi saha *evaluasi media*. Pamrayogi saha *evaluasi* menika dipunginakaken kangge dhasar *revisi media* supados *media* gadhah *kualitas* ingkang sae.

Validasi dhateng dosen *ahli* dipuntindakaken dumugi *media* pasinaon *layak uji coba*. Nalika *media* pasinaon sampun *layak uji coba*, lajeng *media* pasinaon dipunuwunaken pambiji dhateng guru basa Jawi. *Validasi* dosen *ahli* saha pambiji guru basa Jawi menika dipuntindakaken supados panaliti saged ngasilaken *media* pasinaon *bianglala* aksara murda ingkang gadhah

kualitas sae, saengga dipunajab saged narik kawigatosanipun siswa saha saged mbiyantu siswa anggenipun sinau maos aksara murda.

Adhedhasar andharan dhasaring panaliten saha winatesing perkawis, wosing panaliten menika badhe karembag:

1. Kados pundi anggenipun damel *media* pasinaon *bianglala* aksara murda?
2. Kados pundi *kualitas media* pasinaon *bianglala* aksara murda ingkang dipundamel?
3. Kados pundi pambiji guru basa Jawi tumrap *media* pasinaon *bianglala* aksara murda?

GEGARAN TEORI

Wonten panaliten menika badhe damel *media* pasinaon. Miturut Heinich lumantar Arsyad (1997:4), *media* inggih menika pirantos miangka sara kangge nglantaraken pesan saking *sumber* dhateng panarima. Menawi pesan ingkang dipunbeta menika wonten gegayutanipun kaliyan pasinaonan, lajeng *media* menika dipunsebat *media* pasinaon.

Media pasinaon ingkang badhe dipundamel inggih menika *media* pasinaon *bianglala* ingkang dipunjangkepi kaliyan *buku saku*. *Bianglala* inggih menika salah satunggaling *media* pasinaon *kreatif*. *Media* menika kadosta *model bianglala* ingkang wonten ing Taman Impian Jaya Ancol, Jakarta. Samubarang ingkang bentukipun bunder saha saged mubeng. Wonten 7 perangan inti saking *media* pasinaon menika inggih *papan* aksara 1,

papan aksara 2, tiga tiang ingkang dados saka, kotakan ingkang dipundadosaken lemek, panah, kotak, saha kertu aksara.

Miturut Hizair lumantar Meikahani saha Kriswanto (2015:16), *buku saku* inggih menika buku kanthi ukuran alit ingkang saged dipunlebetaken wonten sak saengga saged dipunbeta ing pundi kemawon.

Salajengipun *materi* ingkang dipunginakaken inggih menika aksara murda. Miturut Padmosoekotjo (1989:37), murda gadhah teges sirah. Dados aksara murda inggih menika aksara sirah. Aksara murda sejatosipun menika boten wonten. Wondene ingkang dipunarani aksara murda utawi ingkang dipunanggep aksara murda inggih menika aksara Mahaprana. Aksara mahaprana inggih menika aksara ingkang pancene kedah dipunucapaken kanthi abab ingkang kathah. Akara murda miturut Padmosoekotjo cacahipun wonten 7 inggih menika aksara Na, Ka, Ta, Sa, Pa, kaliyan Ba.

Aksara murda menika namung dipunginakaken ing tata prungu, tegesipun kangge pakurmatan. Ginanipun aksara murda menika namung dipunginakaken wonten tembung tartamtu kemawon. Wonten 4 ginanipun aksara murda inggih menika kangge nyerat asma tiyang, kangge nyerat nama *geografis* (papan panggenan), kangge nyerat tembung Gusti Allah, saha kangge nyerat singkatan gelar kraton.

METODE PANALITEN

Panaliten menika kalebet panaliten *Penelitian dan Pengembangan* utawi *Research and Development* (R&D). Miturut Sugiyono (2007:407), *Research and Development* (R&D) inggih menika metode panaliten ingkang dipunginakaken kangge ngasilaken *produk* tartamtu, saha nguji *keefektifan produk* kasebat.

Lampahing panaliten *Research and Development* (R&D) wonten panaliten menika ngginakaken *model ADDIE*. Miturut Mulyatiningsih (2013:199), *ADDIE* menika cekakan saking *Analysis, Design, Development, Implementation, and Evaluations*. Saking cekakan menika saged dipunmangertosi bilih lampahing panaliten *Research and Development* (R&D) kanthi *model ADDIE* menika wonten gangsal *tataran* inggih menika: 1) *Analysis* (*Analisis*), 2) *Design* (*Perancangan*), 3) *Development* (*Pengembangan*), 4) *Implementation* (*Implementasi*), saha 5) *Evaluations* (*Evaluasi*). Saking gangsal *tataran* lampahing panaliten R&D *model ADDIE*, wonten panaliten menika namung nindakaken *tataran* satuggal dumugi *tataran* tiga inggih menika *tataran Analysis, Design, saha Development*.

Desain pambijining *produk* wonten panaliten *pengembangan media* menika ngginakaken *desain* panaliten *deskriptif*. *Desain* panaliten *deskriptif* menika namung ngandharaken asiling pambiji *kualitas media*

ingkang dipuncaosaken dhateng dosen *ahli materi*, dosen *ahli media*, saha guru basa Jawi. Jinising data ingkang dipunginakaken wonten panaliten menika awujud data *kualitatif* saha *kuantitatif*. Data *kualitatif* wujudipun biji *kategori* inggih menika: SS (Sae Sanget), S (Sae), C (Cekap), K (Kirang), saha KC (Kirang Sanget). Data *kualitatif* awujud biji *kategori* menika salajengipun dipunewahi dados data *kuantitatif*. Data *kuantitatif* awujud biji inggih menika SS (Sae Sanget) dipunbiji 5, S (Sae) dipunbiji 4, C (Cekap) dipunbiji 3, K (Kirang) dipunbiji 2, saha KC (Kirang Sanget) dipunbiji 1.

Pandom biji *kualitas media* dipuntindakaken kanthi pados biji saking dosen *ahli materi*, dosen *ahli media*, saha guru basa Jawi. Salajengipun pirantos ingkang dipunginakaken awujud angket *validasi* pambijining *media* pasinaon.

Caranipun nganalisis *data* wonten ing panaliten *pengembangan* menika wonten kalih *tataran*, inggih menika ngewahi biji *kategori* dados *skor penilaian* saha nganalisis *skor*. Wonten *analisis data* ingkang awujud biji *kategori*. Biji *kategori* kasebut salajengipun dipunewahi dados *skor* pambiji. *Kriteria* anggenipun ngewahi kasebut kados menika SS (Sae Sanget) dipunbiji 5, S (Sae) dipunbiji 4, C (Cekap) dipunbiji 3, K (Kirang) dipunbiji 2, saha KC (Kirang Sanget) dipunbiji 1. Miturut Sugiyono (2007:137), *proses* nganalisis *skor* dipuntindakaken kanthi cara ngetang cacahipun

skor ingkang dipunpikantuk saking panaliten ingkang dipunperang mawi cacahipun *skor ideal* kangge sedaya *item* ingkang dipunpingaken kalihan 100%.

ASILING PANALITEN

Cara Damel *Media* Pasinaon

Tataran panaliten ingkang sampun katindakaken menika wonten 3 *tataran* inggih menika: (1) *Analysis (analisis)*, (2) *Design (perancangan)*, saha (3) *Development (pengembangan)*. *Tataran* ingkang sepisan dipuntindakaken inggih menika *analisis*. *Tataran analisis* katindakaken kanthi *analisis kurikulum* saha *analisis* kabetahan siswa.

Tataran sasampunipun *analisis* inggih menika *desain (perancangan)*. *Tataran desain media* menika kangge nemtokaken wosipun *media* pasinaon ingkang badhe dipundamel. Wonten *tataran desain media* menika ingkang sepisan panaliti ngempalaken *materi*.

Adhedhasar rantaman *materi* menika lajeng dipundamel *flowchart*. *Flowchart* menika dipunginakaken kangge nggampilaken panaliti damel *rancangan media*. Saking *flowchart* ingkang sampun dipundamel, lajeng dipundamel *storyboard* utawi naskah *media* ingkang nggambaraken wosipun *media*.

Wonten *tataran pengembangan* menika kaperang dados kalih cak-cakan inggih menika damel *media* pasinaon saha *validasi*. *Media* pasinaon ingkang dipundamel inggih menika *bianglala* aksara murda saha *buku saku* kanthi

wujud cithak. Nalika *media pasinaon bianglala* aksara murda saha *buku saku* sampun dados anggenipun damel kanthi awujud cithak, salajengipun dipuntindakaken *validasi*. *Validasi* katindakaken dhateng dosen *ahli materi*, dosen *ahli media*, saha guru basa Jawi. *Validasi* dipuntindakaken supados pikantuk pamrayogi saha *evaluasi media* ingkang sampun dipundamel menika *kualitas*-ipun sampun sae menapa dereng.

Kualitas Media Pasinaon Bianglala Aksara Murda

Validasi dening dosen *ahli materi* dipuntindakaken supados pikantuk pambiji saha pamrayogi tumrap andharan *materi* ingkang wonten ing salebeting *media pasinaon* ingkang sampun dipundamel. Pamrayogi saking dosen *ahli materi* dipunginakaken minangka dhasar kangge ndandosi *media*, saengga ngasilaken *media* kanthi *kualitas* ingkang sae. Pambijining *validasi kualitas materi* ngginakaken *angket lembar evaluasi* ingkang ngandhut 9 *indikator*. Dosen *ahli materi* minangka *validator* inggih menika Ibu Venny Indria Ekowati, M.Litt. *Validasi* dening dosen *ahli materi* dipuntindakaken saking *tataran I* dumugi *tataran IV*.

Pambiji saking dosen *ahli materi* ing *validasi tataran I* pikantuk rerata *persentase* biji 51,1% ingkang kagolong cekap. Pamrayogi saking dosen *ahli materi* inggih menika *font hanacaraka* kedah dipungantos *font tuladha jejeg*, dipuntambahi *materi* caranipun

ngginakaken pasangan aksara murda, *materi* kedah saking *sumber* ingkang *shahih*, saha taksih wonten *kaidah* ingkang dereng leres saengga kedah dipundandosi.

Pambiji saking dosen *ahli materi* ing *validasi tataran II* pikantuk rerata *persentase* biji 53,3% ingkang kagolong cekap. Pamrayogi saking dosen *ahli materi tataran II* inggih menika wonten teori ingkang boten wonten pandom *ilmiah*-ipun saengga kedah dipunparingi pandom, taksih kathah panyerating aksara Jawa ingkang lepat saengga kedah dipundandosi, tata panyerating aksara Jawa taksih boten jelas amargi boten wonten tuladhanipun saengga kedah dipunparingi tuladha, saha kedah dipundamel *kisi-kisi* gladhen.

Pambiji saking dosen *ahli materi* ing *validasi tataran III* pikantuk rerata *persentase* biji 84,4% ingkang kagolong sae sanget. Pamrayogi saking dosen *ahli materi* inggih menika tatananipun *materi* kedah dipundandosi supados saged runtut, tuladha panganggening aksara murda ketah dipuntambahi, *sumber materi* wonten ingkang dereng *ilmiah* saengga kedah madosi *sumber pustaka* malih, kunci jawaban kedah dipunserat wonten *buku saku*, wonten *profil* kedah dipuntambahi *profil*-ipun dosen *ahli materi* saha dosen *ahli media*. Adhedhasar pamrayogi menika *media pasinaon* kedah dipundandos malih.

Pambiji saking dosen *ahli materi* ing *validasi tataran IV* pikantuk rerata *persentase*

biji 95,5% ingkang kagolong sae sanget. Saking pambiji menika, dosen *ahli materi* paring dudutan bilih *media* pasinaon menika sampun *layak uji coba* kanthi boten wonten *revisi*.

Validasi dening dosen *ahli media* dipuntindakaken supados pikantuk pambiji saha pamrayogi tumrap *kualitas tampilan media* pasinaon ingkang sampun dipundamel. Pambijining *validasi kualitas media* ngginakaken *angket lembar evaluasi* ingkang kaperang dados kalih inggih menika perangan bianglala aksara murda saha perangan *buku saku*. Perangan bianglala aksara murda ngandhut 9 *indikator* saha perangan *buku saku* ngandhut 5 *indikator*. Dosen *ahli media* minangka *validator* inggih menika Ibu Avi Meilawati, M.A. *Validasi* dening dosen *ahli media* dipuntindakaken saking *tataran I* dumugi *tataran II*.

Pambiji saking dosen *ahli media* ing *validasi tataran I* pikantuk rerata *persentase* biji 80% ingkang kagolong sae. Pamrayogi saking dosen *ahli media* inggih menika langkung dipunkencengi bautipun saha aksara dipunumbuhaken kaliyan pandom panyeratan ingkang baku. Saking pamrayogi menika saengga *media* pasinaon kedah dipundandosi.

Pambiji saking dosen *ahli media* ing *validasi tataran II* pikantuk rerata *persentase* biji 82,8% ingkang kagolong sae sanget. Saking pambiji menika, dosen *ahli media* paring dudutan bilih *media* pasinaon menika sampun *layak uji coba* kanthi boten wonten *revisi*.

Pambiji dening guru basa Jawi dipuntindakaken supados pikantuk pambiji tumrap *kualitas media* pasinaon ingkang sampun dipundamel inggih menika *media* pasinaon *bianglala* aksara murda. Pambiji dipuntindakaken kanthi *uji coba media* pasinaon wonten kelas supados guru saged mirsani langsung panganggening *media* pasinaon. Salajengipun, panaliti nyaosaken *angket lembar evaluasi* ingkang ngandhut perangan-perangan ingkang kedah dipunbiji dening guru basa Jawi. Guru basa Jawi ingkang dipunwusuni pambiji inggih menika Ibu Alfiyah, S.Pd. minangka guru basa Jawi SMP N 3 Sewon. Guru basa Jawi paring pambiji nalika *uji coba* lumampah inggih menika wonten kelas VIII A SMP N 3 Sewon.

Pambiji saking guru basa Jawi pikantuk rerata *persentase* biji 100% ingkang kagolong sae sanget. Saking pambiji menika, guru basa Jawi paring dudutan bilih *media* pasinaon menika saged dipunginakaken wonten piwulangan aksara Jawa.

DUDUTAN

Panaliten ingkang dipuntindakaken menika kalebet jinis panaliten *Research and Development (R&D)*. Panaliten *Research and Development (R&D)* inggih menika panaliten ingkang dipunginakaken kangge ngasilaken *produk* tartamtu saha nguji *keefektifan produk* tersebut. Produk ingkang dipunasilaken inggih menika *media* pasinaon *bianglala* aksara murda

ingkang awujud *media tiga dimensi* saha dipunjangkepi kaliyan *buku saku* ingkang awujud cithak.

Asiling pambiji pungkasan pikantuk rerata *persentase* 92,7% ingkang kagolong sae sanget. Asiling rerata ingkang kagolong sae sanget menika nedahaken bilih *kualitas media pasinaon* ingkang dipundamel menika sampun sae sanget.

PAMRAYOGI

Adhedhasar dudutan wonten nginggil, pamrayoginipun inggih kados ing ngandhap menika.

1. Panaliti salajengipun saged damel *media pasinaon* kanthi *wujud bianglala* ingkang langkung *kratif, inovatif*, saha *komunikatif* supados saged narik kawigatosanipun siswa wonten ing pasinaon basa Jawi. Panaliti ugi kedah migatosaken majengipun *IPTEK (Ilmu Pengetahuan dan Teknologi)* supados saged damel *media* ingkang langkung enggal, saengga para siswa boten *bose*n anggenipun sinau.
2. Panaliti sanesipun saged damel *media pasinaon* ing *materi* aksara murda utawi *materi* sanesipun kanthi *wujud bianglala*, satemah saged ngasilaken *media* ingkang langkung sae, *kratif, inovatif* saha *komunikatif*.
3. Siswa saged migunakaken *media buku saku* kanthi mandhiri saha wonten griya.

IMPLIKASI

Media pasinaon ingkang dipundamel saged dipunginakaken minangka *inovasi* piwulangan ingkang *komunikatif*. *Media pasinaon* kasebut ugi saged dados panjurung tumrap siswa kelas VIII SMP supados langkung remen sinau pasinaon basa Jawi mliginipun *materi* aksara murda. Kanthi *media bianglala* ingkang dipunjangkepi *buku saku*, siswa saged langkung gampang anggenipun ngapalaken saha sinau maos ukara mawi aksara Jawa ingkang ngandhut aksara murda. *Media* menika dipundamel kanthi bentuk ingkang *unik* saha warni ingkang warna-warni supados saged narik kawigatosanipun siswa.

KAPUSTAKAN

- Arsyad, Azhar. 1997. *Media Pembelajaran*. Jakarta: PT Raja Grafindo Persada.
- Dharma, Surya. 2008. *Pendekatan, Jenis, dan Metode Penelitian Pendidikan*. Jakarta: Direktorat Tenaga Kependidikan.
- Meikahani, Ranintya dan Kriswanto, Erwin Setyo. 2015. *Pengembangan Buku Saku Pengenalan Pertolongan dan Perawatan Cedera Olahraga untuk Siswa Sekolah Menengah Pertama*. *Jurnal Jasmani Indonesia Vol. 11 No. 1 April 2015*. 15-22.
- Padmosoekotjo, S. 1989. *Wewaton: Penulise Basa Jawa nganggo Aksara Jawa*. Surabaya. PT Citra Jaya Mukti.
- Sugiyono. 2007. *Metode Penelitian Pendidikan: Pendekatan Kuantitatif, Kualitatif, dan R&D*. Bandung: Alfabeta.